

FRANCOIS

François Mauriac hil da. Nobelagintzaren klasiku bat bihurtuta egoen la, Academie Française-ko ta Nobel Saridun ohoratu*. «Konkretuan lan egiten dauan metafisikua» hil egin da, berak bere burua definitzen eban legez. «Uniberso katolikua sentigarri, ukigarri», esperimentagarri bihurtzen ahalegindu naiz», esan elken bere lan luzeaz Gironde-ko arima-deskribitzaile nekatu ezin.

IDAZLE FEDEDUNA

Mauriac idazle katoliku bat izan da erabat*. Maminak utzi* ta erlijioaren barrueneko forma radikalenetaraino, hezur* mistikuetaraino sartu, ta han barrenean fariseokeria, gorrotoa, haragikeria ta azkenik grazia azterkatzen ausartu zana. Kontzesiorik egiten ez ekian-jansenista zintzo bat zan (bere bizi guztian kezkatu eban Jansenioaren nortasunak). Baina ez inkisitore zalako, erlijioaren esentzia bilatu gura ebalako baino. Mundu sekularizatu honetan gurutzea ta bizkundera bizitza moralean eta mistikan bilatzen saiatu dan belaunaldi* batekoa zan, Bernanos, Claudel, Bergson, Unamuno ta beste askogaz batean. Katolizismoaren eta mendeabaleko* erlijio-kondairan, gloriak beteriko haro bat amaitu da. Atlantida espiritual bat hondora doa. Guk, gure belaundiak, ez dau mundu horretarako sarpiderik aurkitu. Barruan gaukaz misterio horrexek berorrek, baina mundu horren irteeran* jaio gara. Mauriac bere denbora baino geroago hil da.

85 urte egingo zituan urriaren hamaikan; eta hil arte Jardun dau «behinolako mutikoak», beti gazte ta beti zerbait zahar, aspaldiko menderen* batetik geure denborara ihesi* etorritako profeta baten antzean, luma eskutik utzi barik. Ondo ikusten eban berak —eta ezin sufritu— gaurko katolizismo «liberala». Baina ez zan gorroto gordez goritutako eztenagaz eskuinera ta ezkerreara erasotzen* ibili, bere gauzak esaten jarraitu izan arren. Bere belaunaldiko besteren batzuek apokaliptiko tronpetak hartu ditue eskuetan, euren denbora akabatu danean, denbora guztiak akabatu balira legez: horra Maritain eta Daniélou kardinala. Ba dirudi, euren umeak irentsi* gura leukeezala. Ez dakie besterik, denbora hau kondentzen baino. Baina guk ezin dogu denbora hau kondentatu, geure buruak kondentatu barik, ez gagoz geure denbora baino segurua ta. Mauriac zintzoagoa izan da. Bere merezimenduen errentatik bizitzen gelditu barik, honezkerio berea ez dala ezagutzen eban-mundu honetan ere, bere gauzak esateko ausardia* ta apaltasuna euki dau. Eta bere gauzak esaten, azken azkenetara jarraitu dau: gaixo-etxera sartu zan egunerarte aritu* da, *Mémoires Intérieures* bere azkenengo liburua jorratzen. I haz* *Un adolescent d'autrefois* eskaini* euskun, hamabost urteko isilune luzearen ondoren, bere izen kongsakratua arriskatuaz. Bere burua itaunen* eta dudaren zartaganan botatzen ekian-glizon Iraun dau azkenetara.

Errespetuz beterik eta hunkiturik* ikusi dogu Mauriac, berak fabrikatutako Jaungoiko-idoloak beti apurtu ta berriro hasten. Eta berak esaten zituan **Eliza, grazia, errebelazioa** edo antzeko berbak sarri guretzat ezer ere adierazi ezin eben-kontzeptuak baziren ere, ba genkian Mauriacen ahoan horreek ez zirela inor hipnotizatzeke berba magikuak, misterio bila ilunetan joan danaren bide-seinaleak baino. Ta, gehiagotan oraindik, gurari bizi baten izen asmatua baino ez, nori jakin barik egindako otoitz bat. Mauriacek ez eban fedea sistima ta gartzela* bihurtu.

Guretzat, horregatik, nobelari haundia baino askoz gehiago zan Mauriac, eskolatik irten* eta haren nobelak hausnartzen* genduzanean. Eta hausnartu esan beharra dago hemen: Mauriacen nobelak, gaitzak*, astiro ta kontzentrazioz irakurri beharrekoak egiten dira gaur. Mauriacen mundua ez da gurea. Pertsonaien* mugimendu guztiaren azpian geldi geldi dago Mauriacen nobela. Gertaerak eta egintzak, situazioak eta nobelaren trama guztia ere, azkenean, arima bakarrik ziren. Gizonaren arima nahasla* ta bere grinak. Mauriacen fedea. Ta Mauriacen fedea bera ere eta berak grazia eritxon* suge-gorrien habian edo Thérèse Desquaux-en pozoinetan* argitzen ei dan «beste zerbait» misteriozkoa ere jadanik* itxaropenik gabeko gurutze bat legez egiten jakuz. Lapikoen artean ere Jaungoikoa aurkitzen eban Santa Teresak, baina laueterik hiru goserik dagoen gaurko munduan lapiku gutxlegi dago ta Jaungoiko gutxi geratu da.

MAURIA C

NON DAGO JAINKOA

Orduan, «non geratu dan» da gaur ostera* ere jakin gura geunkena. Problema horrexegaz berorregaz aurkitu ziren Europako intelektual kristauak gerra haundien artean eta azkenekoaren ondoren ere. Denbora berean gizona zer dan itaunka* ebiltzan esistentzialistak. Mauriac, esistentzialista kutsuko fededun, funtsean* kontserbakor baina urduria*, beti itaun horren atzetik ibili da. Eliza errime bat gura eban: berak esan eban legez, kanpoko gauzetan ere errime* ta aldatuezina egoen-Eliza. Hierarkia maite eban: Gaullista porrokata* zan. Eta nik neuk behintzat mitologiaren urruntasuneko landuratan legez aurkitzen neban haren kristautasun pekatuz eta graziaz batea. Neure barru barrukoa, ta, hala ere, arrotz erabat*. Mauriacen nobeletako drama guztia sistima seguru baten barrutik irten* barik gelditzen da. Baina gure belaunaldia* sistima horretatik kanpora jausita jaio da. Pedagogoa sadiku batek legez, desanimoz eta amorrarioz betetzen gaitu Mauriacek; ta bere indize-hatz zorrotz autoritarioak, sekula dudatu ez dauanaren bihotz gogorragaz, Jaungoiko ikaragarri baten zerua seinalatzen dau. Mauriacen gizonak, salbazio-sistima baten barruan salbatuak izatera kondentutako presoak dira. Ezin dabe salbatu barik geratzeko lain* gaizto izan.

ZINTZOTASUNA

Baina horrexegaz berorregaz dago sistimaren absurdua erakutsita. Elizan askok, eta Elizagaz beragaz identifikatuz, edozein mediogaz gorde gura leukee sistima. Mauriac sistimaren barruan mugitzen bazan ere (ta horrek estrainu samar uzten* dau gaurkoentzat, azken finean), ez egoen sistimaren menpean: horrek eman eutson azken azkenetara beti berriro hasten, probatzen aritzeko* indarra. Sistima tinko* bat defenditu beharrean sentitzen zan; baina, bera haren gainetik egoelakoxe, bakarrik sentitu eiken sistima defenditu ahala. Hor dago Mauriacen misterioa eta erakarpena*. Eta erakarri, ez dau bakarrik haren literatura mausuak eta gure denborari jantziak erantzeko edo jantzeko bere graziak *Figaro Littéraire*-ko «Bloc-notes»-etan erakartzen. Gerra ondoan euskaldun «gorrien» alde saiatu zan-Mauriac, idazle baino gehiago, nor-banako bakarraren bere buruarekiko moralatasuna zan. Ta hori beti saldu izan da garesti*. Mauriacen pertsonaia* asko ailegatzen da azkenean aitortza-situazio tipikuetara; ta Mauriacen produzio guztia da hori, funtsean*. Zintzotasun. Seriotasun ikaragarria sentitzen da, horregatik, Girondeko bere burges-koxkor higuigarri baino barregarriagoen atzean. Ta haren munduak eta gure barnekoak kasik ezertan kointziditu ezin arren, Sinai mendiko hodeiak lakoxe errespetua sartzen dau haren nortasun moralak.

J. A. OTAEGI

ELIZAKO BERRIAK

Sadan (Nafarroan) parroko berria

Jesus Abaurrea, Aoiztarra, Sadako parroko jaun izendatua izan da.

Teologiazko hitzaldiak Belgikan

Irailaren* 12-tik 17-ra teologiazko mintzaldiak izan dira Bruse-lasen. Munduko teologorik ospetsuenak bertan bildu* dira. Euskal Herritik ere hainbat entzule joan dira. Baina hara joan ezin gaitzekenezentzat non dira teologiazko hitzaldiak? Ba dirudi, Gasteiz, Iruñe ta Bilboko fakultadeetan diren teologoek euren ikasleentzat bakarrik berba egiten dabela, ez baitogu* herrietan ha-reen hitzik entzuten.

Irurzungo parroko jauna hil da

Irailaren* 11-n, kotxe ixtripu* gaizto batean hil da Lorkan (Nafarroan) Jose Cruz San Juan, Irurzungo parroko jauna. Goian bego.